

INVÁZNE ORGANIZMY (III. ČASŤ)

Ploskanka *Aproceros leucopoda* – škodca brestov

Ploskanka *Aproceros leucopoda* Takeuschi (Hymenoptera, Argidae) pochádza z Ázie. V Európe, kde bola náhodne zavlečená, spôsobuje poškodenie brestov *Ulmus* spp. Početnosť brestov na Slovensku od konca 60-tych rokov dramaticky poklesla. Existuje zrejme viacero príčin tohto javu, ale jedným z najhlavnejších je šírenie hubového ochorenia "grafiózy" brestov, spôsobované celým komplexom patogénov z rodu *Ophiostoma* spp. Prenášačom tohto ochorenia sú podkôrníky rodu *Scolytus* spp. Tie sa u nás na brestoch hojne vyskytujú. Výskytom huby a vplyvom extrémov počasia oslabené a často chradnúce bresty, nedokážu odolať náporu podkôrneho hmyzu a v priebehu krátkej doby hynú. Podkôrníky následne opúšťajú mŕtve stromy, preletujú na ďalšie, ešte nenapadnuté, kde vykonávajú úživný žer. Tak prenášajú pôvodcov hubového ochorenia. Strata listovej plochy následkom žeru lariev ploskanky *A. leucopoda* by mohla zdravotný stav našich brestov, už beztak oslabených, ešte zhoršiť.

Ploskanka *A. leucopoda* je „hrubopása“ osa, teda príbuzná našich bežných škodcov na boroviciach, napríklad druhov *Diprion* spp., *Neodiprion sertifer* či ploskaniak a piliarok na smreku *Cephalcia abietis*, *Pristiphora abietina* alebo *Pachynematus montanus*.

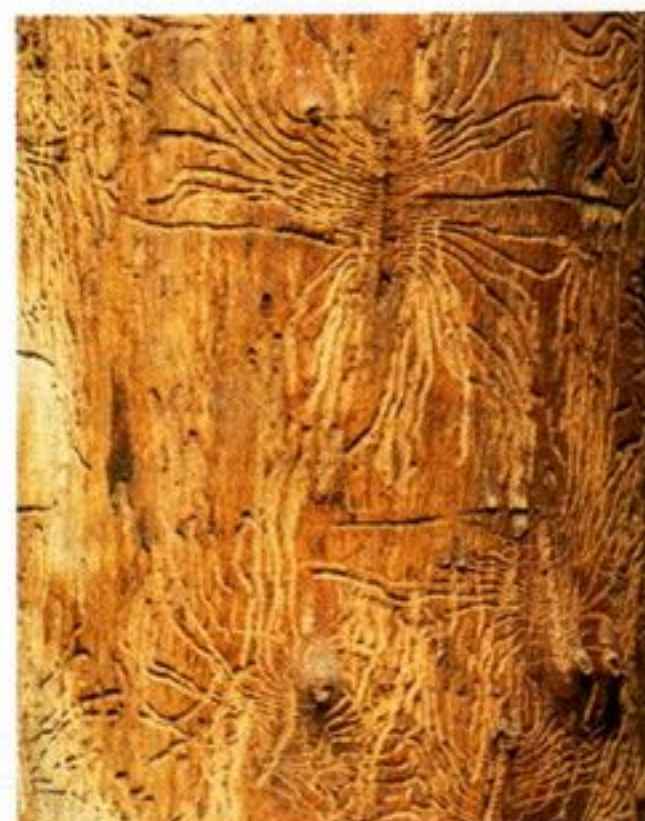
Druh *A. leucopoda* bol prvýkrát objavený v roku 1929 na ostrove Hokkaido v Japonsku. Vyskytuje sa aj v Číne a v Rusku. V Európe sa prvýkrát objavil v Maďarsku a v Poľsku v roku 2003. Neskôr bol zistený v Rakúsku, Rumunsku, Ukrajine, Taliansku, Nemecku, Slovinsku, Srbsku, Belgicku, Českej republike, Litve, Bulharsku a Chorvátsku. V Európe preferuje brest hrabolistý *Ulmus minor* a brest horský *U. glabra*, ale nevyhýba sa ani iným druhom vrátane rôznych okrasných kultivarov a krížencov.

Riedky zámotok na liste, z ktorého sa potom asi o 7 dní vyľiahne nová samička.

Výskumy z lokalít jeho pôvodného výskytu v Ázii ukazujú, že ide o perthenogenetický druh. To znamená, že v populácii sa nevyskytujú samce, ale len samice. Rojí sa v polovici apríla a do konca leta môže mať 4-5 generácií. Samičky kladú malé zelené vajíčka na okraje listov. Po 4-8 dňoch sa liahnu malé larvy, ktorý vyzerajú veľmi typický požerok v liste. Žer začína na okraji listu a postupne smerom k strednej žilke sa rozširuje. Má esíčkovitý tvar a zväčša neprekračuje bočnú žilku. Pri silnom výskyte larvy skonzumujú všetku listovú plochu. Dospelá larva sa kuklí na liste. Kombinácia rýchleho vývoja (striedania generácií) a vysokej plodnosti samičiek (kladú až do 50 vajíčok), ktoré nepotrebujú na založenie novej generácie vyhľadávať samčeka, vytvára z tohto druhu veľmi nebezpečného škodcu našich brestových porastov.

Na Slovensku bola ploskanka *A. leucopoda* prvýkrát zistená v roku 2007 a potom ešte v roku 2009. Išlo o jednotlivé výskyty a od tej doby o jej šírení u nás nie je zmienka. Posledné výskumy realizované v rokoch 2014-2015 na Slovensku však potvrdili výskyt *A. leucopoda* na mnohých miestach pričom sa lokálne vyskytoval aj vo vyššom počte. Najhojnejšie bol druh zastúpený v južných okresoch, najmä v okolí Gabčíkova a v okolí Šiah. Za-

Kmeň brestu s požerkami podkôrníkov.

znamenaný bol ale aj v okolí Banskej Štiavnice, či Prievidze.

Obranné opatrenia spočívajú v ošetrovaní napadnutých stromov insekticídmi prípravkami v období od konca apríla do konca augusta.

Zdá sa, že invázny druh ploskanky *A. leucopoda* je už súčasťou našich lesných ekosystémov a preto by sme jeho výskytu mali venovať patričnú pozornosť.

Tento článok bol podporený Agentúrou na podporu výskumu a vývoja cez projekt č. APVV-0707-12 (Výskum vplyvu disturbančných faktorov na dlhodobý vývoj zdravotného stavu lesov Slovenska) a projekt č. APVV-14-0567 (Informačný a varovný systém pre invázne organizmy v lesnom

Typický požerok na liste bresta.

Súvislé brestové porasty sú dnes vzácné. Bresty sa vyskytujú v menších skupinách, ktoré postupne chradnú napadnuté podkôrným hmyzom a hubami rodu *Ophiostoma* spp.

a urbánnom prostredí). Práca vznikla aj vďaka podpore projektu „VIPLES“, financovaného z prostriedkov štátneho rozpočtu cez kontrakt medzi MPRV SR a NLC z rozpočtovej kapitoly MPRV SR (prvok 08V0301) a spolufinancovaného podnikom LESY SR, š. p.

Milan Zúbrik, Jozef Vakula,
Andrej Kunca
Lesnícka ochranná služba
Banská Štiavnica